

حَمَلُوا بِصَائِرِهِمْ عَلَى أَسْيَافِهِمْ

نشریه الکترونیکی بصائر

ضمیمه شماره: (۲۷)

با موضوع:

رسالت‌های تفکر و فرهنگ بسیجی
در امیدآفرینی و مقابله با مشکلات کنونی

(هفته چهارم آبان ماه ۱۴۰۳)

بسیج اساتید

معاونت تبیین و گفتمان‌سازی

رسالت‌های تفکر و فرهنگ بسیجی

در امیدآفرینی و مقابله با مشکلات کنونی

مقدمه

بسیج در گام اول انقلاب اسلامی، به مثابه «نیروی درون زای کشور» در حوزه‌ها و مسائل مختلف انقلاب و نظام یکی از ارکان و ستون‌های پیش‌برنده و پیش‌رونده نظام و کشور بوده است. بر همین اساس، اکنون که انقلاب اسلامی در یک نبرد ترکیبی با دو محور جنگ اقتصادی (تحریم) و جنگ روانی - شناختی (تحریم) درگیر با جبهه‌ی دشمنان می‌باشد؛ جنگی که در آن، علاوه بر معیشت و اقتصاد، امید مردم هم نشانه گرفته شده است، اتکا به تفکر و فرهنگ بسیجی، همچون گذشته می‌تواند ضامن عبور موفق از این شرایط برساخته‌ای باشد که جریان تحریم و تحریم ایجاد کرده است. براین اساس، در متن حاضر تلاش می‌شود تا به این سؤال پاسخ داده شود که تفکر و فرهنگ بسیجی به منظور امیدآفرینی و حل مشکلات کنونی در کشور چه ظرفیت‌هایی دارد و چه نقشی می‌تواند داشته باشد؟ فرض اساسی این نوشتار و در عین حال، هدف از آن عبارت است از اینکه بسیج باتوجه به جایگاه و پیشینه‌ی درخشانی که دارد، در تلاش برای امیدآفرینی باید بکوشد تا به موفقیت رویکرد نگاه به درون که از سوی دولت مورد توجه قرار گرفته، کمک کند.

۱. چیستی تفکر و فرهنگ بسیجی و شاخص‌های آن از دیدگاه امامین انقلاب اسلامی

«فرهنگ بسیجی، فرهنگ معنویت است، فرهنگ شجاعت است، فرهنگ غیرت است، فرهنگ استقلال و آزادگی است. فرهنگ اسیر خواست خواست‌های حقیر نشدن است، خواست‌های زندگی برای همه مهم است، اما آنچه مهمتر است آرمان‌ها است، ارزش‌ها، هدف است، آنها را باید مقدم داشت» (فرهنگ بسیجی در کلام رهبری، صص ۱۴ — ۱۱). ایشان در تعریفی جامع‌تر، فرهنگ بسیجی را اینگونه تعریف کرده‌اند: «فرهنگ بسیجی یعنی آن مجموعه‌ی معرفت‌ها و روش‌ها و منش‌هایی که می‌تواند مجموعه‌های عظیمی را در ملت به وجود بیاورد که تضمین‌کننده‌ی حرکت مستقیم و پایدار اسلامی آن ملت باشند. این یک تفکر است» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اقشار نمونه بسیج، ۱۳۹۰/۰۹/۰۶).

از دیدگاه امام خمینی (ره) نیز بسیج بسی گسترده‌تر بوده و هویت فرهنگی دارد تا نهادی و ساختاری. از ایشان، «بسیجی» تنها کسی نیست که در این مجموعه یا نهاد تشکیلاتی و سازمانی وارد شده باشد و عضوی از این نهاد قلمداد شود بلکه تمام ضعفای عالم، پابرهنگان درمانده و انسان‌های دربند و مظلوم در برابر دیکتاتورها و ظالمین،

«بسیجی» هستند؛ زیرا موجودات آگاه، عاقل، مختار، عدالت خواه و ظلم ستیز میباشند: «قدرت ها و ابرقدرت ها و نوکران آنها مطمئن باشند اگر خمینی یکه و تنها هم بماند به راه خود که راه مبارزه با کفر و ظلم و شرکت و بت پرستی است ادامه می دهد و به یاری خدا در کنار بسیجیان جهان اسلام، این پابرهنه های مغضوب دیکتاتورها، خواب راحت را از دیدگان جهان خواران و سرسپردگان که به ستم و ظلم خویش اصرار می نمایند سلب خواهد کرد... ملتی که در خط اسلام ناب محمدی (ص) و مخالف با استکبار و پول پرستی و تحجرگرایی و مقدس نمایی است، باید همه افرادش بسیجی باشد. بسیج میقات پابرهنگان و معراج اندیشه پاک اسلامی است. ...» (صحیفه امام (ره)، ج ۲۱، ص ۵۲).

آنچه گفته شد، اشاره مختصری بود به تفکر و فرهنگ بسیجی از دیدگاه امامین انقلاب اسلامی که در این مختصر، فرصت اشاره ی تفصیلی نیست. با این حال، باتوجه به مجموع بیانات امامین انقلاب اسلامی، مهمترین شاخص های تفکر و فرهنگ بسیجی عبارت اند از:

۱- ولایت باور و ولایت محور

۲- عمل صالح و پرهیزکاری (خودساختگی و اهل ارتباط با خدا بودن)

۳- ایثار و مقاومت

۴- آگاه، بصیر، زمان شناس و موقعیت شناس (آرمان گرای واقع بین)

۵- پیش رونده و پیش برنده (بن بست شکن)

۶- مردمی بودن

۷- دارای سعه صدر و انتقادپذیر

۸- پاسدار هویت اسلامی ایرانی

۹- امیدوار و امید آفرین

۱۰- تکلیف گرای نتیجه محور

ازمجموع شاخص های تفکر و فرهنگ بسیجی و همچنین کارنامه ی عملکرد آن می توان استنباط کرد که تفکر و فرهنگ بسیجی، تفکر و فرهنگی نجات بخش، فرصت ساز و مصونیت آفرین است. درواقع، تفکر و فرهنگ بسیجی به مثابه یکی از مهمترین ظرفیت های درونزای کشور، تفکر و فرهنگی موازنه ساز در برابر تهاجم های ترکیبی دشمن در شرایط امروزی است؛ یعنی انقلاب و نظام همانگونه که با اتکا به این تفکر و فرهنگ توانسته است از پیچ های متعدد عبور کند، امروز نیز با اتکای به این تفکر و فرهنگ می تواند در برابر جریان تحریم و تحریف به موازنه سازی بپردازد و با کمک به دولت، از سد و شرایط بر ساخته دو جریان مذکور عبور کند.

۲. نقش بسیج در تقویت مؤلفه های قدرت نظام در گام اول انقلاب اسلامی

بدون شک بسیج از مهمترین نیروهای درون‌زای کشور است که در گام اول انقلاب، در تثبیت، تداوم، ماندگاری، پیشرفت و قدرت‌آفرینی برای انقلاب و نظام اسلامی نقش مؤثر داشته است. به طور خلاصه و در تمهیدی تاریخی باید گفت که بسیج اگرچه در روند شکل‌گیری و تکوین انقلاب اسلامی نمود سازمانی نداشت، اما اعضا و نیروهای آن، بدنه‌ی اصلی مبارزاتی انقلاب را تشکیل می‌دادند و با مجاهدت‌های آنها، تحت رهبری عالی‌امام خمینی (ره) بود که انقلاب به پیروزی رسید. بعد از پیروزی انقلاب نیز با توجه به شرایط فروپاشی رژیم و در شرایطی که هنوز نظام اسلامی مستقر نشده بود و حتی در مراحل و سال‌های اولیه استقرار نظام، با تشکیل کمیته‌های انقلاب، بسیجیان در قالب تشکلهای محله‌محور و مرکزیت مساجد، ضمن ایجاد امنیت و مقابله با ضدانقلاب، انقلاب را از شرایط دشوار مرحله‌ی استقرار نظام عبور دادند.

با آغاز جنگ تحمیلی رژیم بعث عراق نیز بسیجیان در خط مقدم جبهه‌های نبرد حق علیه باطل قرار داشتند و شهدای گرانقدری را در این راه تقدیم اسلام و انقلاب کردند. درواقع، در زمان جنگ، با توجه به نقش‌آفرینی‌های مؤثر بسیج در عملیات‌های مختلف، این سازمان توسعه‌ی مناسب یافت و روز به روز بر تعداد اعضای آن افزوده شد. پایه‌ریزی توانمندی‌های بسیج در این دوره صورت می‌گیرد و در همین زمان است که بسیج با کسب توانایی‌های تخصصی، به نیرویی تعیین‌کننده و غیرقابل حذف تبدیل می‌شود.

در برهه‌ی بعد از جنگ هم با توجه به ضرورت بازسازی ویرانه‌های ناشی از جنگ و پیشبرد امور کشور و به منظور بهره‌گیری از تجربیات بسیجیان در حوزه‌های مهندسی جنگ، این بار آنها در قامت سربازان سازندگی کشور ظاهر شدند و خدمات عمرانی، سازندگی و زیربنایی متعددی را به کشور ارائه دادند. در حقیقت، بعد از پایان جنگ و طرح زمزمه‌هایی مبنی بر انحلال بسیج با توجه به شرایط جدید کشور، مقام معظم رهبری با انحلال این نهاد عظیم مخالفت کردند و تأکید کردند: «بسیج باید با همان روحیه و شور و قدرت دوران جنگ باقی بماند و جوانان آموزش ببینند و سازماندهی شوند و آمادگی و حضور پیدا کنند.»

از این مقطع به بعد بود که بسیج در کنار تلاش برای حفظ آمادگی‌های رزمی و دفاعی، وارد امور سازندگی نیز شد. درواقع، با توجه به نقش گسترده‌ی عمرانی و لجستیکی بسیجیان در هشت سال دفاع مقدس، رئیس‌جمهور وقت، مرحوم هاشمی رفسنجانی، از سپاه و بسیج درخواست کرد تا در امور سازندگی و بازسازی کشور به دولت کمک کنند. در این مقطع، بسیج با تشکیل قرارگاه‌های سازندگی، تشکیل بنیاد تعاون و تلاش برای اشتغال‌زایی، در امر بازسازی کشور کمک‌های شایانی به دولت وقت انجام داد. درحقیقت اگر حرکت توده‌ای میلیونی در دوران انقلاب را «بسیج سیاسی» بنامیم و حضور بسیجیان در جنگ و دفاع مقدس را «بسیج نظامی»، فعالیت‌های عمرانی - اجتماعی بسیج در مقطع پس از جنگ تحمیلی را می‌توان «بسیج اجتماعی» دانست که مبتنی بر خدمت‌رسانی به مردم در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، عمرانی و حتی بهداشتی بود، به گونه‌ای که بسیجیان در

این دوره کارهای مهمی از واکنش‌شناسیون روس‌تائیان برای ریشه‌کنی فلج‌اطفال گرفته تا امور فرهنگی برای آگاه‌سازی مردم از تهاجم فرهنگی دشمنان انجام دادند.

در برهه‌های دیگر که دشمن با روی آوردن به تهدیدات نرم و راه‌اندازی حرکت‌هایی مانند غائله ۱۸ تیر سال ۷۸ و یا فتنه ۸۸ در صدد بود تا انقلاب را زمین‌گیر کند، باز این بسیج بود که توطئه را درک و آن را در نطفه خفه کرد. وقتی هم که دشمن بر توطئه‌هایی چون نفوذ، ناکارآمد جلوه دادن نظام و... برای از بین بردن عوامل ماندگاری انقلاب متمرکز شد، بسیج کوشید تا با مشارکت در طرح‌هایی چون محرومیت‌زدایی از مناطق محروم، ترویج فرهنگ و روحیه جهادی، هوشیاری و مقابله با نفوذ دشمن، جهاد تبیین و... ماندگاری انقلاب را تضمین کند. در همین راستا، وقتی فتنه تکفیری‌ها در منطقه برافروخته شد و می‌رفت تا تهدیدی بنیان‌برافکن علیه منطقه و بلکه بشریت شکل بگیرد، باز این بسیجیان بودند که در مقام مدافعان حرم اهل بیت علیهم السلام در عراق و سوریه، ماشین تروریسم تکفیری را متوقف و سرکوب کردند. در شرایط کنونی نیز بسیج علی‌رغم حضور در عرصه‌های مختلف سخت، نیمه سخت و نرم، در عرصه‌ی سلامت نیز حضور دارد و هم‌پای کادر درمان نیز در سنگر مقابله با کرونا قرار دارد.

تجربه‌های حضور موفق بسیج در عرصه‌های مختلف دفاع از انقلاب و بالنده‌سازی آن نشان می‌دهد که توانایی‌ها و مأموریت‌های بسیج به مثابه نیروی درون‌زای انقلاب، به فراخور زمان و مقتضیات روز بازسازی شده و بر همین مبنا، بسیج در عرصه‌های مختلف سخت، نیمه سخت، نرم، راهبردی و... در پیشروندگی و پیش‌برندگی انقلاب و نظام نقش‌آفرینی کرده است. با توجه به آنچه گفته شد، مهمترین نقش‌های بسیج در تقویت مؤلفه‌های قدرت نظام در ۴۲ سال اخیر عبارت‌اند از:

۱-۲. ایجاد و تثبیت مکتب بازدارندگی همه‌جانبه: تفکر و فرهنگ بسیجی که برخاسته از ذخایر عمیق معرفتی شیعه مانند عاشورا و نهضت حسینی (ع) و مکتب امام خمینی (ره) می‌باشد، از بدو تشکیل بسیج، بازدارندگی همه‌جانبه و در حوزه‌های مختلف سیاسی، فرهنگی، نظامی و اقتصادی را مدنظر قرار داده و به میزانی که در این حوزه‌ها، فرهنگ و تفکر بسیجی حاکم بوده است، بازدارندگی به معنای افزایش سطح قدرت و توانمندی به گونه‌ای که ضمن دفع تهدیدات دشمن، اساساً تهدید را پیش از اعمال خنثی کند و مانع از اعمال آن شود، حاصل شده است. بنابراین، پیشرفت‌های مختلف کشور در حوزه‌های متعدد را بایستی مدیون و محصول تفکر و فرهنگ بسیجی دانست که با شیوه‌های جهادی و انقلابی، آنهم در شرایط کمبود امکانات، وفور موانع و فشردگی فشارهای خارجی، حاصل شده است. درواقع، با توجه به شرایط مذکور، قطعاً با شیوه‌های عادی و در قالب رویه‌های جاافتاده نمی‌شد پیشرفت کرد، اما اینکه علی‌رغم این شرایط پرفشار، در حوزه‌های زیادی پیشرفت صورت گرفته، این امر نشأت گرفته از تفکر و فرهنگی است که از موانع نمی‌هراسد و با کاربست عزم و اندیشه‌ی جهادی و اتکا به ذخایر معنوی، می‌تواند دستاورد خلق کند.

۲-۲. الهام بخشی و صدور انقلاب اسلامی: در توضیح این امر که به نوبه‌ی خود نیز بازدارندگی ایجاد کرده

و بنابراین، مرتبط با مورد نخست است، باید گفت که همانگونه که در خلال شکل‌گیری، پیروزی و تحولات پس از پیروزی انقلاب اسلامی بویژه در دوران دفاع مقدس، بسیج شکل گرفت و تثبیت شد، در طول ۴۲ سال گذشته نیز بسیج وجه الگویی و نرم‌افزاری قوی‌ای نیز داشته است که بهترین نمودهای آن را می‌توان در الگوگیری از آن در سطح منطقه و به طور ویژه در عراق، سوریه، یمن و لبنان می‌بینیم. به طور دقیق‌تر باید گفت که حزب‌الله لبنان، انصارالله یمن، حشدالشعبی عراق و حشدالوطنی سوریه، در کنار برخی جنبش‌های دیگر در سطح کشورهای منطقه که هنوز چندان شناخته شده نیستند، همگی سازمان‌های اصلی نشأت گرفته از صدور انقلاب اسلامی به کشورهای منطقه هستند که با الگوگیری از تفکر و فرهنگ بسیجی نمود یافته در ایران شکل گرفته‌اند. بر همین اساس، به موازات کارکردها و موفقیت‌هایی که بسیج در سطح داخلی یا در محیط ملی به دست آورده، همتایان یا الگوهای برگرفته از آن در سطح منطقه نیز کارکردها و موفقیت‌های مشابه دارند. امروزه جنبش‌های مذکور، ضمن دفع تهدیدهای سخت از کشورشان، یک نیروی درون‌زای منسجم و پا به کار محسوب می‌شوند که دولت‌هایشان در بسیاری از عرصه‌ها می‌توانند به آنها اتکا کنند.

در همین راستا باید گفت که مبتنی بر همین الگوگیری و صدور انقلاب اسلامی، جنبش‌های مذکور، بازوان قدرت منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران هستند که ضمن کمک به تأمین امنیت در محیط ملی خود، به تأمین امنیت جمهوری اسلامی در ابعاد مختلف (حتی اقتصادی) کمک می‌کنند. به عنوان مثال، امروزه عراق، یکی از چهار شریک اول تجاری ایران است و در دوره‌ی فشارهای حداکثری، این کشور مهمترین دروازه تنفس ایران محسوب می‌شد. ایران اکنون حدود یک چهارم بازار عراق را در دست دارد و از این طریق، بخش زیادی از فشارهای خارجی علیه ایران خنثی می‌شود. با بهره‌گیری از پتانسیل‌های اقتصادی سایر کشورهای عضو محور مقاومت می‌توان امیدوار بود که هم جوانه‌های منطقه‌گرایی و همسایگی در سیاست خارجی ایران تقویت شود و هم فشارهای اقتصادی دشمن بیش از پیش خنثی شود. این اتفاق قطعاً محصول قدرت و نفوذی است که در سایه‌ی تفکر و فرهنگ بسیجی به دست آمده است؛ زیرا در سایر کشورهای منطقه که این تفکر نمود چندانی ندارد، آن کشورها اتفاقاً به منشأ مهمی برای شکل‌گیری تهدیدات علیه کشورمان تبدیل شده‌اند.

۲-۳. پشتوانه بودن برای دولت‌ها: همانگونه که در بالا اشاره شد، بسیج همواره پشتوانه و مکمل خوبی برای

دولت‌های مختلف بوده، به گونه‌ای که در عرصه‌های مختلف، به همه‌ی دولت‌های نظام کمک کرده است. هم‌اکنون نیز علاوه بر اقدامات نرم‌افزاری و تبیینی برای ترویج فرهنگ انقلابی در جامعه، می‌کوشد تا در عرصه‌های عملی و پاسخگویی به نیازهای عینی (اقتصادی - عمرانی) جامعه نیز نقش‌آفرین باشد؛ از اقدامات محرومیت‌زدایانه در اقصی نقاط کشور گرفته تا مشارکت در تهیه و توزیع کمک‌های مؤمنانه، مشارکت در کنترل کرونا، انجام

واکسیناسیون و... این قبیل اقدامات، ضمن کمک به دولت‌ها، در خلق سرمایه اجتماعی برای نظام تأثیر جدی دارد. به این بحث در ادامه بیشتر می‌پردازیم.

۲-۴. خلق سرمایه اجتماعی برای نظام: سرمایه اجتماعی به طور عمده مبتنی بر امید و اعتماد است. این سرمایه، شرط حفظ هر نظامی است؛ زیرا نظامی که سرمایه اجتماعی نداشته باشد یا سرمایه اجتماعی آن تضعیف شود، دچار بحران مقبولیت می‌شود و بحران مقبولیت، بحران تغییر نظام‌های سیاسی است. اقدامات مختلف بسیج، بویژه در وجوه اجتماعی آن که در بالا هم اشاراتی به آنها شد، در زنده نگه داشتن امید و اعتماد در جامعه و بنابراین، حفظ و در مواردی خلق سرمایه اجتماعی برای نظام مؤثر بوده است. این امر، وقتی با کم‌کاری‌ها و سرمایه‌سوزی‌های دولت‌ها دیده شود، اهمیت آن بیشتر مشخص می‌شود. درواقع، بسیج با اقدامات اجتماعی خود مانند خدمت‌رسانی در عرصه‌هایی چون محرومیت‌زدایی، کم‌های مؤمنانه، مقابله با کرونا، رسیدگی به مردم در موقع وقوع حوادث غیرمترقبه و... نظام را با مردم پیوند داده و در خلق قدرت نرم و سرمایه اجتماعی برای نظام تأثیر جدی داشته است.

۲-۵. کاستن از جاذبه برون‌گرایی: برون‌گرایی یا تلاش برای حل مشکلات کشور با اتکا به ظرفیت‌های خارجی؛ یعنی امکانات خارجی را اصل قرار دادن و غفلت از ظرفیت‌های درون‌زای داخلی، یکی از آسیب‌های جدی در روند اداره کشور بویژه در سال‌های اخیر بوده است. در این میان، اقداماتی که در سایه تفکر و فرهنگ بسیجی انجام شده و همچنین، اقداماتی که خود سازمان بسیج انجام داده، اثبات کرده که در شرایط تحریمی و کمبود امکانات هم می‌توان کشور را اداره کرد.

بر موارد ذکر شده در بالا می‌توان موارد دیگری هم افزود. با این حال، مجموعه اقدامات بالا نشان می‌دهد که تفکر و فرهنگ بسیجی در ۴۵ سال گذشته، یکی از مهمترین عوامل پایداری و ماندگاری انقلاب و نظام و در عین حال، حفظ و تأمین منافع مختلف مردم بوده است. بر همین اساس، اکنون که نظام درگیر یک جنگ ترکیبی با دو محور جنگ اقتصادی و جنگ شناختی (با محوریت تحریف حقایق مرتبط با ایران) است که با کارگزاری جریان تحریم و تحریف عملیاتی می‌شود، بسیج برای مقابله و خنثی‌سازی این دو جریان چه نقشی می‌تواند و باید داشته باشد؟ پاسخ معطوف به ایجاد امید و حل مشکلات در کشور است. درواقع، بسیج زمانی می‌تواند اقدامات جریان تحریم و تحریف را خنثی کند که با امیدآفرینی بتواند در حل مشکلات به دولت کمک کند. در ادامه به چگونگی این مهم پرداخته می‌شود.

۳. نقش بسیج در امیدآفرینی و حل مشکلات؛

همانگونه که در مقدمه گفته شد، مأموریت‌های بسیج بنا به اقتضائات انقلاب و کشور تغییر کرده و اکنون که جریان تحریم و تحریف تلاش می‌کند تا امید به اصلاح وضع موجود را از مردم سلب کند، بسیج در تداوم رسالت‌های انقلابی خود باید در این حوزه نیز میدان‌داری کند. به طور خلاصه، مهمترین اقداماتی که بسیج برای مقابله با تحریف و به منظور امیدآفرینی و حل مشکلات می‌تواند انجام دهد، عبارت‌اند از:

۳-۱. اقدامات تبیینی و بصیرتی برای تشریح وضع موجود و ریشه‌یابی مشکلات: نوسانات بازار و ایجاد

مشکلات اقتصادی برای مردم، بیش یک دهه است (از زمان اعمال تحریم‌های فلج‌کننده) که به صورت واقعی پدیدار در اقتصاد کشور درآمده است. در ریشه‌یابی این مشکلات، بیشتر به عوامل خارجی و بویژه تحریم تأکید می‌شود. این در حالی است که نسبت به سهم و نقش مشکلات ساختاری موجود در اقتصاد کشور مانند وابستگی به نفت، ضعف شاخص‌های سهولت فضای کسب و کار، پائین بودن ظرفیت‌های تولیدی در کشور و عدم توجه به ارتقای وضعیت تولید در کشور، حجم بالای واردات، فساد و قاچاق و... در کشور کم‌توجهی می‌شود. با این وجود، اگرچه عوامل داخلی و تحریم‌های خارجی دو ستون اصلی ایجاد مشکلات اقتصادی - معیشتی در کشور هستند، اما با مواجه شدن اقتصاد کشور با چالش ویروس کرونا نیز مواجه شد؛ چالشی که حجم و عمق مشکلات موجود اقتصادی کشور را بیشتر کرده است. در زمره‌ی مهمترین عوامل داخلی باید به غلبه‌ی نگاه سیاسی به جای نگاه حل‌المسائلی و همچنین انفعال و فرصت‌سوزی که در کم‌توجهی به ظرفیت‌های درون‌زای داخلی و امید بستن بیش از حد به خارج خود را نشان می‌دهد، اشاره کرد.

واقعیت مهم در ارتباط با وضع موجود و ریشه‌های آن، این است که قطعاً سهم عوامل داخلی کمتر از تحریم‌های خارجی نیست و اتفاقاً آسیب‌پذیری اقتصاد ملی از تحریم‌های خارجی، به دلیل، آسیب‌های داخلی است که کلید حل آنها منوط به تدبیر و اراده‌ی مسئولان است که در این زمینه چالش جدی وجود دارد. البته باید یادآور شد که حل مشکلات اقتصادی موجود در کوتاه‌مدت امکان‌پذیر نیست. بنابراین، باید در بلندمدت به فکر چاره‌اندیشی بود. در این میان به نظر می‌رسد که شکوفایی ظرفیت‌های تولیدی (جهش تولید) مهمترین راه‌حلی است که می‌تواند ضمن کاهش وابستگی اقتصاد کشور به خارج، ساخت اقتصادی کشور را مستحکم کرده و در رفع چالش‌های مهم اقتصادی جامعه همچون بیکاری، کاهش نرخ تورم، رفع آسیب‌های اجتماعی و... مؤثر باشد. بنابراین، حل مشکلات موجود نیازمند فرصت بوده و کوتاه‌مدتی و کوتاه‌نگری در حل مشکلات مانند تلاش برای امتیاز دادن به دشمن برای حل مشکلات، به هیچ‌وجه مطلوب نیست. دولت و دستگاه‌های مسئول باید جوشش‌های درونی اقتصاد کشور را تقویت کنند.

با توجه به آنچه گفته شد، بسیجیان در جهاد تبیین باید بکوشند تا با بازنمایی ریشه‌های داخلی مشکلات کشور، ضمن افزایش سطح آگاهی‌های عمومی و گفتمان‌سازی در این زمینه، مسئولان را متوجه تلاش برای رفع این آسیب‌ها کنند. فایده‌ی این امر آن است که از این طریق، نسخه‌پیچی جریان تحریف برای تسلیم نظام در برابر استکبار بی‌اعتبار می‌شود. درواقع، جریان تحریف در شرایط راه‌حل مشکلات کشور را در تسلیم در برابر فشارهای خارجی می‌داند که افکار عمومی و حتی در مواردی نخبگانی، از ریشه‌های مشکلات کشور و در نقطه مقابل، ظرفیت‌های کشور برای حل مشکلات، اطلاع‌چندانی ندارد. با تبیین درست می‌توان این نقشه جریان تحریف را خنثی کرد و امید به بهبود وضع موجود را در جامعه زنده نگه داشت.

۳-۲. تبیین نحوه مسأله‌یابی و قرائت‌های تحلیلی از شرایط موجود و راهکارهای برون‌رفت از آن:

در یک نگاه کلی، در تحلیل و بررسی شرایط موجود کشور و ارائه‌ی راه کار برون‌رفت از این شرایط، سه نوع نگاه و تحلیل وجود دارد که می‌توان آنها را تحت عناوین زیر نام‌گذاری کرد:

«قرائت، تحلیل و نگاه تحریف‌آمیز» که با بی‌اعتمادی به ظرفیت‌های داخلی، راه‌حل مشکلات کشور را در تسلیم در برابر استکبار می‌داند، «قرائت، تحلیل و نگاه آرمان‌گرایانه» که در عین دغدغه‌مند بودن، توجه چندانی به واقعیت‌ها، مقتضیات زمان و شرایط موجود کشور ندارد و در موارد زیادی هم مدعی عبور از ساختارهای موجود نظام است و «قرائت آرمان‌گرایان واقع‌بین» که حل مشکلات را با فعال‌سازی ظرفیت‌های درونی و تعامل و استفاده عزت‌مندانه از ظرفیت‌های خارجی میسر می‌داند.

قرائت مطلوب و مرجح، قرائت سوم است و بسیج نیز باید بکوشد تا ضمن ترویج این قرائت و کمک به تحقق آن، بویژه با قرائت اول مبارزه کند. در این راستا، باید اقداماتی تبیینی متعددی چون بررسی مقایسه‌ای هزینه‌های مقاومت و سازش، چرایی برتری منطق مقاومت در برابر منطق مذاکره، خسارت‌های جریان تحریف و بزک کردن مجدد آمریکا پس از تجربه برجام، دستاوردهای انقلاب، مقایسه وضعیت ابتدای انقلاب با شرایط کنونی، توانمندی‌های نظام برای عبور از شرایط امروزی، واسازی و شالوده‌شکنی پیش‌فرض‌های جریان تحریف مانند مفروض گرفتن فروپاشی اجتماعی در کشور و بن‌بست‌نمایی از وضعیت کشور و... مدنظر قرار گیرد.

۳-۴. مقابله با جنگ اقتصادی (تلاش برای خنثی‌سازی تحریم‌ها): بسیج دستگاه اصلی مقابله با تحریم‌ها

نیست، اما به سبب مأموریت‌ها، جایگاه و ماهیت انقلابی‌اش که همواره در خط مقدم مقابله و خنثی‌سازی تهدیدها و دفع خطرهای کشور و نظام بوده است، در این عرصه نقش‌آفرینی می‌کند.

۳-۵. پاسداری از جهاد کبیر نظام در برابر استکبار: این مهم که عباره اخرای یکی از سرفصل‌های تعیین

شده در بیانیه گام دوم؛ یعنی «عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن» است؛ به معنای عدم تبعیت از دشمن است. درواقع، همانگونه که دشمن با امید بستن به تبعیت‌پذیری برخی نخبگان واداده از او، امیدوار است که نظام اسلامی را به اسارت تبعیت از خود درآورد، نسخه‌ی مقابله با این شیوه دشمنی، حفظ حساسیت‌ها نسبت به دشمن، او را دشمن دانستن و عدم تبعیت از او و مبارزه با او در تمامی ابعاد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... است که «جهاد کبیر» نامیده می‌شود. طبیعتاً مراقبت از نفوذ افراد واداده به درون دستگاه‌های تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی نظام، تطهیر دستگاه‌های نظام از لوث وجود عناصر احتمالی نفوذی، معرفی و شناساندن شخصیت‌های نفوذی به مردم، فراهم کردن زمینه برای حضور حداکثری نیروهای انقلابی و تبعیت‌ناپذیر از دشمن در مصادر امور و در دستگاه‌های حساس کشور و... می‌تواند به عنوان مقدمات و شیوه‌هایی برای تقویت جهاد کبیر نظام اسلامی موردتوجه قرار گیرد. روشن است که اینگونه اقداماتی، جزو مأموریت‌های اصلی نیروهای مسلح از جمله سپاه پاسداران محسوب می‌شود و بسیج باید در این حوزه به نیروهای مسلح کمک کند و در جایگاه معین برای آنها باشد.

۷-۳. کمک به مبارزه با فساد: مبارزه با فساد به عنوان یکی از عرصه‌هایی که رهبری معظم انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب مشخص کرده‌اند، در تحقق اهداف و افق‌های تعیین شده در گام دوم تأثیر جدی خواهد داشت. ممکن است گفته شود که مبارزه با فساد در زمره‌ی مأموریت‌های قوه قضائیه قرار دارد و ارتباط مستقیمی با مأموریت بسیج ندارد، حال آنکه اگرچه در تحلیل نهایی، این قوه قضائیه است که مسئولیت تأمین عدالت و مبارزه با فساد را بر عهده دارد، اما به سبب پیچیده، شبکه‌ای شدن و ماهیت توطئه‌گون برخی فسادها در کشور، برخورد با آنها در قدم اول مستلزم رصدهای اطلاعاتی - امنیتی است که جزو مأموریت‌های نیروهای مسلح و از جمله بسیج و سپاه قرار دارد. در این زمینه بسیج، بویژه بخش‌های اطلاعاتی - امنیتی آن می‌توانند در شناسایی و انهدام شبکه‌های فساد و مافیاء، شناسایی و دستگیری مفسدان اقتصادی، کشف و مقابله با شاخه‌های برون مرزی فساد در کشور، مقابله با دولت‌های خارجی حامی شبکه‌های فساد در کشور و... همانگونه که در گام اول انقلاب مؤثر بوده‌اند، در گام دوم نیز به تداوم اینگونه فعالیت‌ها پردازند. ضمن اینکه نباید فراموش کرد که رسالت دیگر بسیج در حوزه مبارزه با فساد، همانا گفتمان‌سازی و مطالبه‌گری، معرفی مفسدان و... است.

۸-۳. پاسداری از آزادی و استقلال ملی: در راستای خنثی‌سازی اقدامات جریان تحریف، پاسداری از آزادی و استقلال ملی اکنون ضرورت جدی دارد؛ زیرا جریان تحریف در تلاشی خاموش و نرم در واقع، برای تئوریزه کردن وابستگی، سلب آزادی در کشور و پذیرش سلطه‌ی خارجی تلاش می‌کند. در واقع، عوامل مخمل استقلال کشور را می‌توان تمامی رسانه‌ها و شخصیت‌هایی دانست که برای «تئوریزه کردن» وابستگی تلاش می‌کنند. می‌توان گفت که مهمترین مفروض آنان نیز این است که چون در شرایط جهانی شدن قرار داریم و از آنجا که جهانی شدن نیروی گریزناپذیر و مقاومت‌ناپذیر است و طی این فرایند با افزایش نفوذپذیری مرزها مواجه هستیم، پس استقلال دیگر مانند گذشته، ارزش حائزاهمیتی نیست. حال، بسیج در کنار سپاه پاسداران، بویژه بخش‌های فکری - ایدئولوژیک آن و به طور اخص، معاونت سیاسی، در گام دوم انقلاب موظفند تا به مبارزه علمی - گفتمانی با این چنین ایده‌هایی پردازند و برای بی‌اعتبارسازی، طرد و نفی این دیدگاه‌ها، تلاش کنند. در این زمینه، هم باید اثبات کرد که جهانی شدن، آنگونه که طرفداران آن در ایران فرض می‌کنند، همه‌جا یکسان عمل نکرده و کشورهای مختلف نیز به طور یکسان با آن مواجه نشده‌اند.

۹-۳. جوان‌گرایی و جوان‌پروری: بسیج هم نیروی درون‌زای انقلاب است و هم باید به تربیت و پرورش نیروهای درون‌زای داخلی کمک کند؛ زیرا کارویژه‌ی بسیج، در کنار سپاه پاسداران، کمک به حفظ انقلاب و دستاوردهای آن در تمامی ابعاد و زمینه‌ها است. به عبارت دیگر، بسیج کارگاه انسان‌سازی عظیمی است که امروزه باید به تربیت و پرورش نسل جوان به منظور آماده‌سازی آنها برای بر عهده گرفتن رسالت‌های خطیر اداره‌ی کشور در گام دوم انقلاب پردازد. اهمیت این موضوع بدان سبب است که اکنون کشور در یک گذار برون‌زایی قرار

دارد که طی آن، شاهد واگذاری مسئولیت‌ها از نسل انقلاب و جنگ به نسلی هستیم که انقلاب و جنگ را ندیده است. مسلم است که حفظ انقلاب و تداوم آن منوط به انتقال فرهنگ و جامعه‌پذیری انقلابی به نسل دوم و سوم و جوانان امروزی است تا در پذیرش مسئولیت‌های خطی اداره‌ی کشور، با افق انقلابی پیش بروند.

۳-۱۰. **ارائه الگویی مطلوب، روزآمد و موفق از سبک زندگی اسلامی ایرانی: سبک زندگی، ازجمله**

عرصه‌های حساس و البته سرنوشت ساز در گام دوم انقلاب است که به لحاظ ماهیتی، با عرصه‌ها و بایسته‌های دیگری که رهبری معظم انقلاب اسلامی برای گام دوم انقلاب مشخص کرده‌اند، تفاوت دارد. واقعیت آن است که سبک زندگی بسیجی به عنوان سبکی که تجلی تام زندگی اسلامی ایرانی باشد، اکنون در معرض چالش‌های جدی قرار دارد. چالش عمده در این حوزه آن است که به موازات ارائه‌ی سبک‌ها و مدهای متنوع در نظام ارزشی رقیب، در این حوزه تولیدات و تبیین‌های روزآمد ارائه نمی‌شود. با این حال، در سبک زندگی اسلامی ایرانی که بسیج باید نمونه‌ی تام آن باشد، عناصری از حقیقت وجود دارد که اعتبار و جذابیت آنها همیشگی است و در گام دوم همچنان باید بر این عناصر تأکید شود تا الگویی جذاب و موفق از سبک زندگی، متناسب با تحولات محیطی ارائه شود. به طور طبیعی در این سبک، همچنان باید بر عناصری چون پرهیز از اسراف و تجمل، ترویج ساده‌زیستی و به حداقل رساندن تشریفات زائد، استفاده از شیوه‌های میان‌بر و کم‌هزینه در مدیریت سازمان و زندگی شخصی، معنویت‌گرایی و دوری از دنیازدگی و... تأکید شود.

بدون شک کارآمدی بسیج در عرصه‌های مختلف سبب شده است تا در شرایطی که به تعبیر مقام معظم رهبری در «پیچ تاریخی و در حساس‌ترین مرحله تاریخ» قرار داریم و اقدام در راستای خنثی‌سازی جنگ اقتصادی دشمنان، حفاظت و حمایت از معیشت آحاد مردم، استحکام ساخت اقتصادی کشور و مقابله با سم‌پاشی‌های ذهنی - روانی جریان تحریف به ضرورتی حیاتی برای نظام تبدیل شده است، توجه و تأکید بیشتر بر ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بسیج، همچون گذشته، ضامن عبور موفق نظام و مردم از این مرحله حساس باشد؛ بدون شک بسیج که دیروز در لباس رزم به کشور خدمت می‌کرد و در دوران پس از جنگ در قالب سازندگی و امروز، در زمانه جنگ نرم و تحریم اقتصادی، که علاوه بر تداوم اقدامات سازندگی خود، با رویکردی علمی-فرهنگی وارد عرصه کارزار شده است، این توانمندی را دارد که در شرایط کنونی نیز پرچمدار مقابله با جریان تحریم و تحریف باشد. خلاصه اینکه بسیج از یک سو از تجربیات ارزشمندی برخوردار است که به آن ظرفیت حل‌ورفع چالش‌های مختلف را می‌دهد و از سوی دیگر، به عنوان مولود انقلاب اسلامی، در مقایسه با سایر نهادها و ارگان‌ها نسبت به حفاظت از انقلاب و نظام اسلامی و تقویت روزافزون آن در زمینه‌های مختلف احساس تعهد و تکلیف بیشتری دارد و هم از امکانات لازم برای اقدام در این زمینه و کمک به حل مشکلات روزمره‌ی مردم، بویژه مشکلات اقتصادی برخوردار است. از این رو، این نهاد در همراهی با دولت باید بکوشد تا همچون زمان دفاع مقدس، به حفظ انسجام درونی و تقویت مقاومت مردم در مقابل توطئه‌های دشمنان جهت گروگان گرفتن معیشت مردم، بپردازد.

